

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ:

РЕЗУЛЬТАТИ ПІЛОТНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ

У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Гура Тетяна,

докторка психологічних наук, професорка, проректорка з наукової роботи та міжнародної діяльності Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, регіональна координаторка НУШ,

Чернікова Людмила,

кандидатка педагогічних наук, доцентка, Заслужений працівник освіти України, проректорка з навчально-методичної роботи Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, регіональна координаторка НУШ,

Фокиша Світлана,

методистка навчально-методичного центру Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, регіональна координаторка НУШ

З 2017 року в Україні розпочалось фундаментальне реформування системи освіти, що знаменувалося прийняттям нових Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та утвердженням Концепції Нової Української школи.

З першого вересня 2018 року всі учні перших класів українських шкіл розпочали своє навчання за новим Державним стандартом початкової освіти, у новому освітньому просторі, що передбачає: зорієнтованість на розвиток ключових компетентностей та наскрізних умінь учнів; пріоритет індивідуальних потреб дитини; партнерські стосунки між вчителем, учнем та батьками; безпечне освітнє середовище.

Відповідно до Наказу МОН України №406 від 02.04.2021 «Про реалізацію проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» на 2021-2027 роки, з вересня 2021 року 4 заклади Запорізької області стали пілотними щодо експериментальної перевірки можливостей реалізації освітніх галузей нового Державного стандарту на засадах Концепції Нової української школи, а саме: Бердянська гімназія №3 «Сузір'я» Бердянської міської ради; Комунальний заклад освіти «Дніпрорудненська спеціалізована школа I-III ступенів «Талант» Дніпрорудненської міської ради Василівського району; Комунальний заклад загальної середньої освіти Кушугумська гімназія «Інтелект» Кушугумської селищної ради Запорізького району; Комунальний заклад загальної середньої освіти «Балабинська гімназія «Престиж» Кушугумської селищної ради Запорізького району Запорізької області.

І саме колектив Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, продовжуючи науково-дослідний, науково-методичний та організаційний супровід реалізації реформ у початковій школі Запорізької області, став головним виконавцем, координатором, фасилітатором, регіональним керівником та натхненником всеукраїнського експерименту в базовій середній освіті Запоріжжя.

Реалізація Державного стандарту базової середньої освіти відбувається відповідно до таких нормативно-правових документів:

1) загальнодержавного рівня:

- Закон України «Про повну загальну середню освіту»;
- Указ Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» від 25 травня 2020 № 195/2020;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України:
 - від 14 грудня 2016 р. № 688-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти»;
 - від 13 грудня 2017 р. № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- Накази та Листи Міністерства освіти і науки України:
 - від 19.01.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»;
 - від 02.04.2021 № 406 «Про реалізацію інноваційного освітнього проекту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»;
 - Наказом МОН України від 12 липня 2021 року № 795 (у редакції наказів МОН України: від 10 серпня 2021 року № 898, від 29 вересня 2021 року №1031, від 13 грудня 2021 року №1358, від 02 лютого 2022 року №96, від 09 лютого 2022 року № 143, від 11 квітня 2022 року № 324) надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» 95 модельним навчальним програмам для базової середньої освіти, у змісті яких реалізуються концептуальні засади нового Державного стандарту базової середньої освіти;
 - Лист МОН України № 4.5/2303-21 від 06.08.2021 «Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»;

2) регіонального рівня:

- Накази Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради:
 - від 22.04.2021 №100 «Про створення проєктної групи з питань впровадження Державного стандарту базової середньої освіти»;

- від 18.05.2021 № 114 «Про затвердження плану заходів з реалізації I організаційно-підготовчого етапу інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»;
- від 06.09.2021 № 173 «Про затвердження плану заходів з реалізації II формувального етапу інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»;
- від 07.02.2022 № 043 «Про затвердження плану заходів з реалізації II формувального етапу інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти».

Протягом 2020-2021 років колектив Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти здійснював діяльність з науково-методичного та організаційного супроводу реалізації Концепції «Нова українська школа», підготовки педагогічних працівників та керівників закладів освіти Запорізької області до реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти за *кількома основними напрямками*, а саме:

1) *організаційний та науково-методичний супровід діяльності команд пілотних закладів освіти Запорізької області*: Бердянської гімназії №3 «Сузір'я» Бердянської міської ради; Комунального закладу освіти «Дніпрорудненська спеціалізована школа I-III ступенів «Талант» Дніпрорудненської міської ради Василівського району; Комунального закладу загальної середньої освіти Кушугумська гімназія «Інтелект» Кушугумської селищної ради Запорізького району; Комунального закладу загальної середньої освіти «Балабинська гімназія «Престиж» Кушугумської селищної ради Запорізького району Запорізької області.

Організаційний та науково-методичний супровід діяльності команд пілотних закладів освіти був забезпечений проведенням комплексу заходів, які розгорталися поетапно: починаючи від знайомства, формування, консультування та підтримки шкільних команд, налагодження їх продуктивної співпраці для обміну досвідом, презентації кращих практик реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти, аналізу проєктів освітніх програм закладів, моніторингу спільної діяльності, проведення цільових тренінгів на запит педагогів пілотних закладів (рис. 1).

Рис. 1. Організаційно-методичні семінари-зустрічі для команд пілотних шкіл Запорізької області

Крім того, на початку всеукраїнського експерименту у травні 2021 року був проведений аналіз стану забезпеченості пілотних закладів освіти цифровими пристроями та комп'ютерною технікою з метою подальшого використання отриманих даних для закупівлі потрібного обладнання та визначення шляхів упровадження STEM-освіти. Його результати презентовані на рис. 2-5.

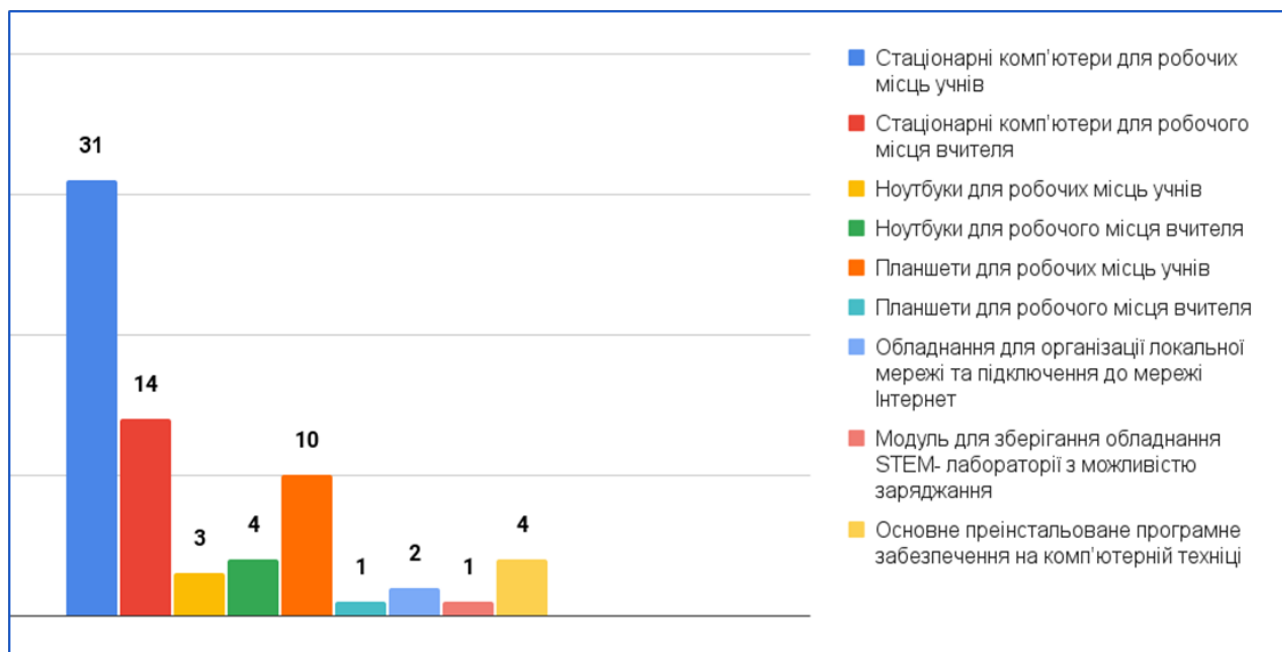

Рис.2. Наявність комп'ютерної техніки в пілотних закладах освіти для обладнання STEM-лабораторій

Рис.3. Розподіл комп'ютерного обладнання для STEM-лабораторій

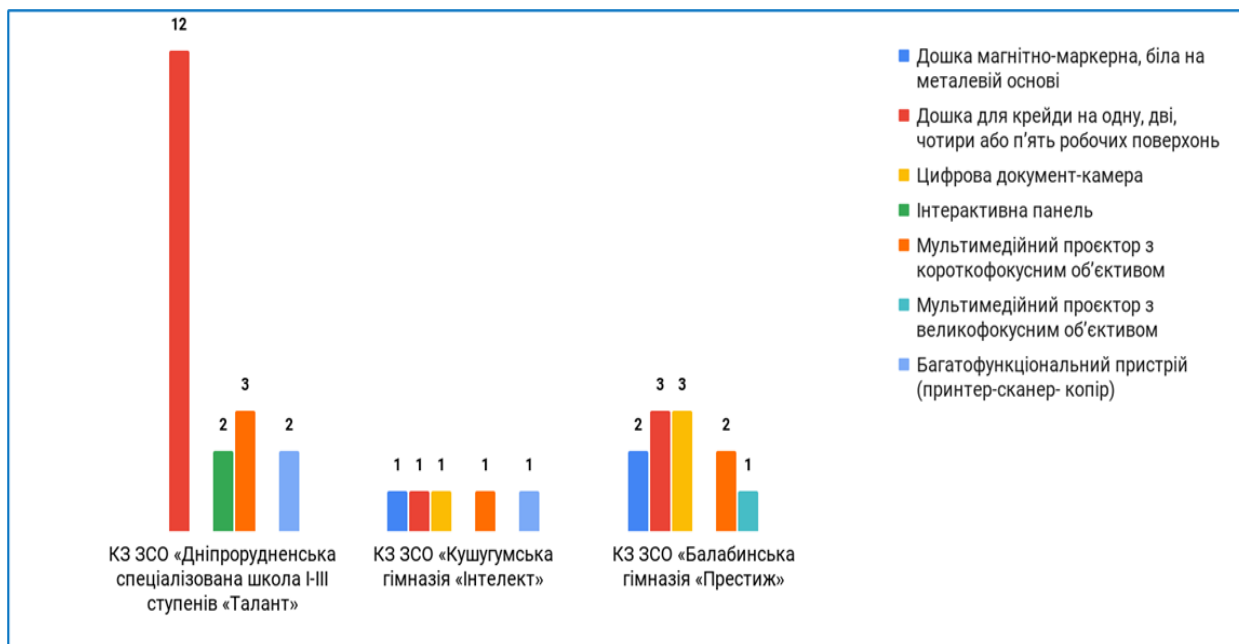

Рис. 4. Кількість мультимедійного обладнання для навчальних кабінетів та STEM-лабораторій

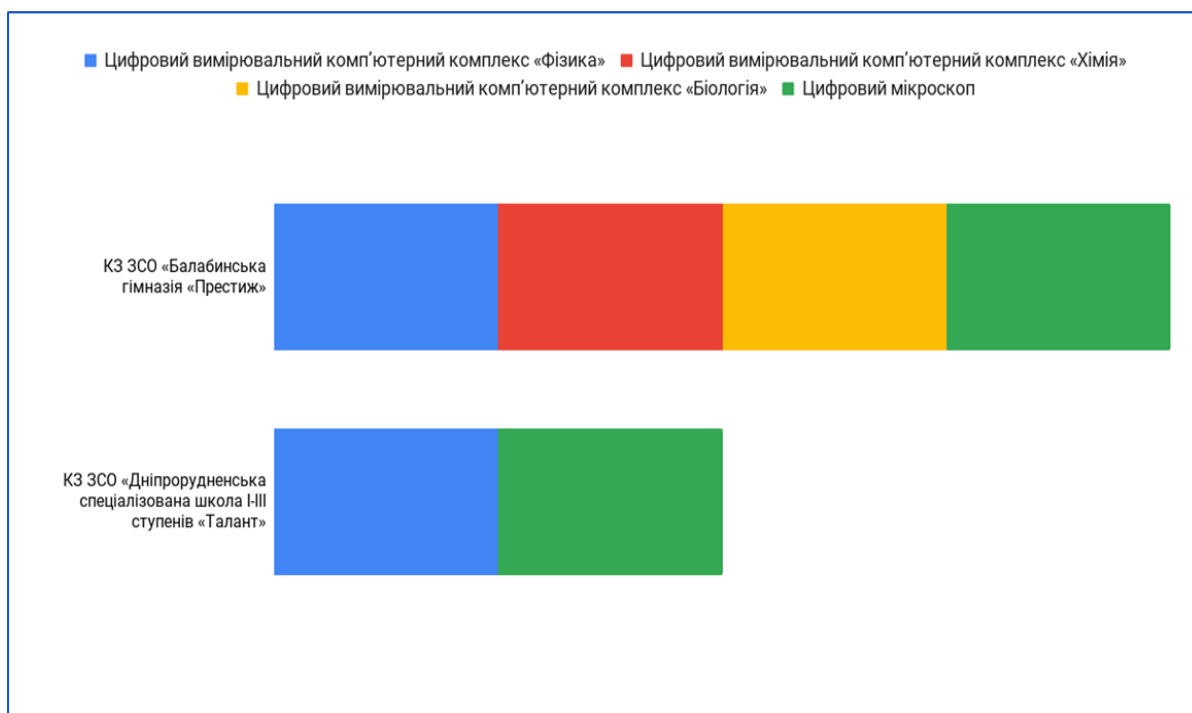

Рис. 5. Наявність цифрового вимірювального обладнання в закладах освіти

У подальшій роботі з цього напрямку обласний науково-методичний центр інформатизації освіти проводив консультації з питань вибору та придбання мультимедійного цифрового обладнання. Для пілотних закладів освіти було організовано огляд наявних на ринку цифрових вимірювальних комплексів, комплектів датчиків та надано рекомендації для обладнання і повноцінної роботи STEM-лабораторій;

2) *організаційний та науково-методичний супровід діяльності регіональних координаторів з освітніх галузей*, що передбачав: створення обласної координаційної ради проєкту та команди фахівців, забезпечення їх підготовки, зокрема за власними освітніми програмами тренінгів; підтримку наставницької діяльності. За різноманітними програмами з питань запровадження концепції НУШ та Державного стандарту базової середньої освіти пройшли відповідну підготовку всі 15 регіональних координаторів та отримали сертифікати (рис. 6).

Рис. 6. Тренінги для команди регіональних тренерів

3) *організаційний та науково-методичний супровід діяльності закладів загальної середньої освіти Запорізької області* в умовах запровадження нового змісту освіти, що був реалізований завдяки:

- розробці освітніх програм тренінгів: «Нова українська школа: адаптаційний цикл базової середньої освіти» для вчителів 5-6 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію нового Державного стандарту базової середньої освіти; «НУШ базова середня освіта: управлінський супровід» для керівників закладів загальної середньої освіти та ін. (посилання на освітні програми тренінгів

https://docs.google.com/document/d/1kCsquqKDdry6SJyqt3ke_1ZddaO-AHVonV2mTyZQTKJk/edit?usp=sharing)

- проведення навчальних тренінгів для педагогів Запорізької області, за якими пройшли підготовку 7444 вчителі (рис. 7).

Рис. 7. Тренінги для педагогів Запорізької області

- проведенню тематичних науково-практичних та науково-методичних заходів у межах: VII Міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи», Всеукраїнської науково-практичної конференції «Навчання через гру в освітньому просторі України: досвід, виклики, ідеї та рішення», Всеукраїнської науково-практичної конференції «Нова українська початкова школа: нові виміри професійного розвитку вчителя», V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток сучасної природничо-математичної освіти: реалії, проблеми якості, інновації», Регіонального освітнього хакатону «Ефективна й результативна дистанційна освіта: можливості, структура, засоби та інструменти», Регіональної науково-практичної діалог-сесії «Діяльнісний підхід 2.0: теорія та практика впровадження» та ін.

Рис. 8. Діалог-сесія за участі команд пілотних закладів та регіональних тренерів

У 2022 році в складних умовах воєнного стану Інститут продовжив роботу з пілотними закладами освіти та педагогами області щодо подальшого розвитку їх професійної компетентності та готовності до впровадження концепції «Нова українська школа». У цей період було проведено:

- дистанційні тренінги для педагогів пілотних закладів з тем:
 - «Особливості організації інклюзивної освіти в ЗЗСО в умовах реалізації Концепції НУШ в базовій середній освіті»;
 - «Створення системи ефективної протидії булінгу в освітньому середовищі»;
 - «Розвиток наскрізних умінь здобувачів освіти в адаптаційному циклі базової середньої освіти»;
 - «Освітнє середовище Нової української школи (базова середня освіта)»;
- дистанційні тренінги «Нова українська школа: адаптаційний цикл базової середньої освіти» для вчителів 5-6 класів закладів освіти Запорізької області щодо впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа»;
- дистанційні тренінги «НУШ у базовій загальній середній освіті: управлінський супровід» для керівників закладів загальної середньої освіти Запорізької області щодо впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа».

Діяльність Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти з науково-методичного та організаційного супроводу реалізації Концепції «Нова українська школа», підготовки педагогічних працівників та керівників закладів освіти Запорізької області до реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти у 2020-2022 роках забезпечувалась завдяки функціонуванню платформи **«Освітнє середовище Запорізького регіону»**, яка об'єднує веб-ресурси: «Сайт КЗ «ЗОІППО» ЗОР», Методичний портал «ЗапоВікі», ІСУО Запорізької області, Дистанційна платформа підвищення кваліфікації педагогічних працівників (URL: <https://ele.zp.ua/training/>).

Основними напрямками функціонування платформи «Освітнє середовище Запорізького регіону» є організація курсів підвищення кваліфікації вчителів, проведення дистанційних тренінгів, науково-практичних та науково-методичних заходів, різноманітних проєктів та конкурсів.

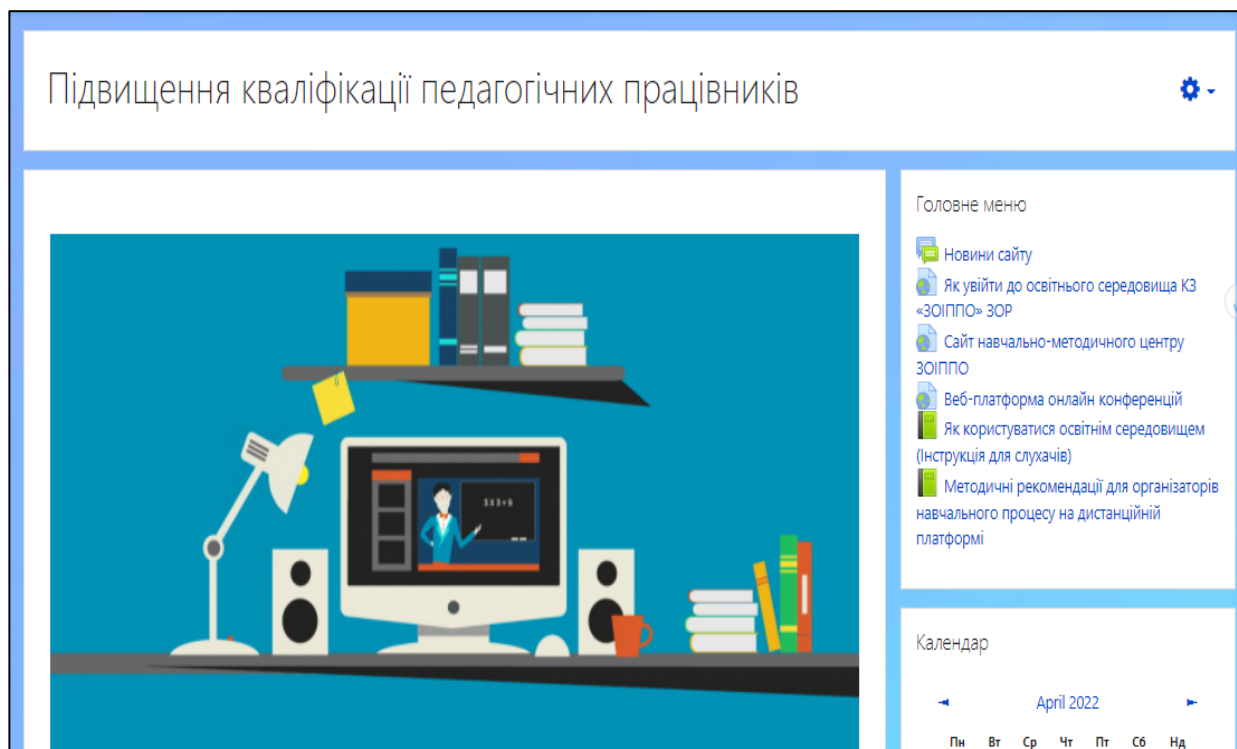

Рис. 9. Інтерфейс Дистанційної платформи підвищення кваліфікації педагогічних працівників Запорізької області

Саме на Дистанційній платформі розміщені матеріали тренінгів НУШ: «Пілотування НУШ. Нова українська початкова школа. Модулі 1, 2, 3», «Пілотування НУШ. Нова українська школа: відповідаємо на виклики», «Розробка інструментів формувального оцінювання: психолого-педагогічний аспект», «5-6 кл. Реалізація концепції «Нова українська школа» в адаптаційному циклі базової середньої освіти. Модуль 1», Модуль 2: «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Здоров'я, безпека та добробут)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Інформатика)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Історична галузь)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Курси морального спрямування)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Математика)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Мистецька галузь)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Природнича галузь)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Технології)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Українська мова. Українська література)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Фізична культура: крок на новий рівень)», «Новий зміст освітньої галузі у 5-6 класі (Зарубіжна література)», «Діяльнісний підхід у Новій українській школі (у межах співпраці з The LEGO Foundation)».

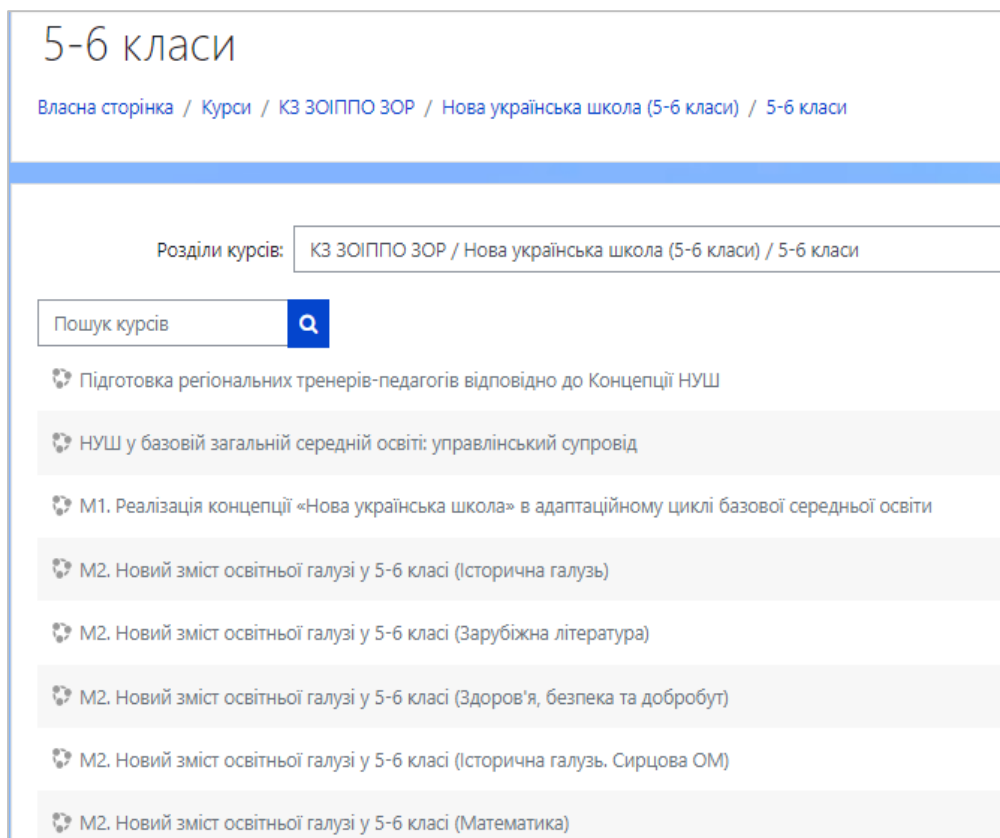

Рис. 10. Перелік тренінгових курсів для вчителів 5-6 класів, розміщених на дистанційній платформі

Для кожного педагога, який виявив бажання пройти тренінги у КЗ «ЗОІППО» ЗОР, створений віртуальний особистий кабінет, в якому зберігаються всі пройдені ним курси, слухач може повертатися до необхідних для нього матеріалів.

Результати науково-методичного супроводу запровадження Концепції Нової української школи у Запорізькій області презентовані у 24 авторських науково-методичних виданнях за такими напрямками як: 1) менеджмент у Новій українській школі; 2) інклюзивна освіта в Новій українській школі; 3) впровадження НУШ у початковій освіті; 4) впровадження НУШ у базовій та профільній школі (URL: <http://surl.li/btqmn>).

Зазначені науково-методичні видання презентовані освітянській спільноті не тільки Запорізького регіону, але й України в цілому.

Рис. 11. Виставковий стенд науково-методичних видань фахівців Інституту з питань запровадження Концепції Нової української школи у Запорізькій області

Про ефективність діяльності колективу Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти з реалізації Концепції «Нова українська школа», підготовки педагогічних працівників та керівників закладів освіти Запорізької області до реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти свідчать результати моніторингового дослідження стану впровадження навчально-методичного забезпечення базової середньої освіти на засадах Концепції НУШ у Запорізькій області. Моніторингове дослідження проведено за участю шкільних команд пілотних закладів у листопаді 2021 року (після двох місяців інноваційної діяльності). Загальна характеристика вибірки презентована на рис. 12.

Рис. 12. Загальна характеристика вибірки

Отримані результати моніторингового дослідження свідчать про таке (рис. 13-18):

- 80% вчителів пілотних закладів виявляють високий рівень професійної готовності до пілотування НУШ;

Рис. 13. Загальні результати дослідження

- на високому рівні педагогами оцінено забезпечення пілотування НУШ в закладі навчально-методичними посібниками, комп'ютерним та

мультимедійним обладнанням, на середньому – пристосуваннями для навчальних кабінетів, засобами навчання;

- щодо стимулювання педагогічної праці, то тільки 40% фахівців отримують матеріальне заохочення, 37% – моральне, що визначає актуальні напрями управлінської діяльності як на рівні держави, так і закладів освіти;

- щодо задоволеності педагогами навчально-методичним забезпеченням інноваційної діяльності, то 87,5% педагогів у повній мірі задоволені обраною модельною програмою, проте тільки 45% – якістю навчально-методичних матеріалів. Здійснений науково-методичний супровід на шкільному та регіональному рівнях задовольняє відповідно 77% та 70% педагогів, на всеукраїнському – лише 44% фахівців.

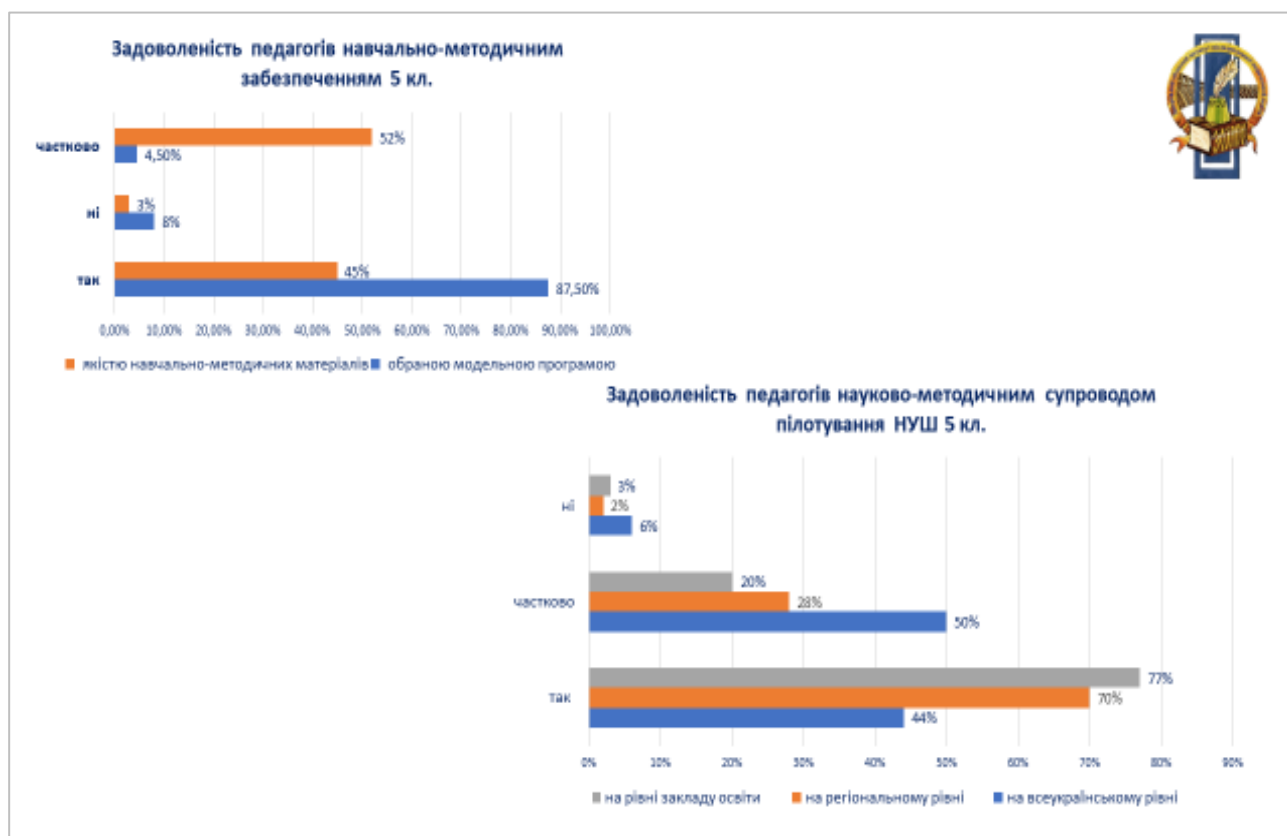

Рис. 14. Загальні результати дослідження

Важливим для планування подальшої діяльності колективу Інституту в цілому та регіональних координаторів освітніх галузей зокрема є визначення головних труднощів, з якими зіштовхуються команди пілотних закладів.

Так, значущими труднощами пілотування вчителями визначені: формувальне оцінювання навчальних досягнень, наскрізних умінь школярів; різні аспекти організації дистанційного навчання; перебудова власної педагогічної діяльності в умовах нового змісту освіти, організація проєктної діяльності учнів та ін. Нагальними методичними потребами вчителів-пілотників є оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти, STEM-освіта, створення освітнього середовища НУШ базової школи. Саме за зазначеною вкрай

актуальною для вчителів пілотних закладів тематикою проведені тренінги, створені методичні ресурси.

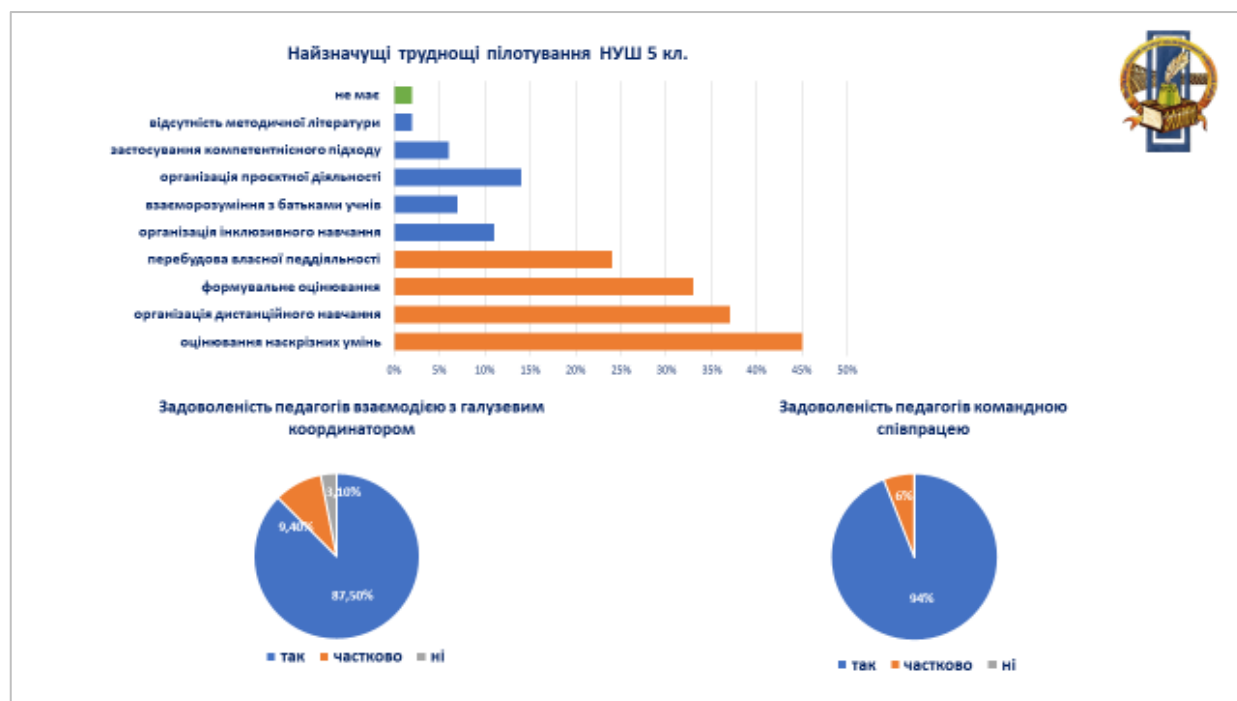

Рис. 15. Загальні результати дослідження

Результат рефлексивної оцінки діяльності команд пілотних закладів Запорізької області у співпраці з фахівцями Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти висвітлюють такі отримані дані: 88% учителів задоволені співпрацею з регіональними галузевими координаторами, 94% - командною співпрацею.

Переважна більшість (92%) учителів прогнозують цілком успішне запровадження Концепції Нової української школи у своєму закладі та вважають його вкрай необхідним, принциповим для вітчизняної освіти, асоціюють НУШ з власним професійним розвитком, новим досвідом та кропіткою працею, а також професійним та особистісним задоволенням.

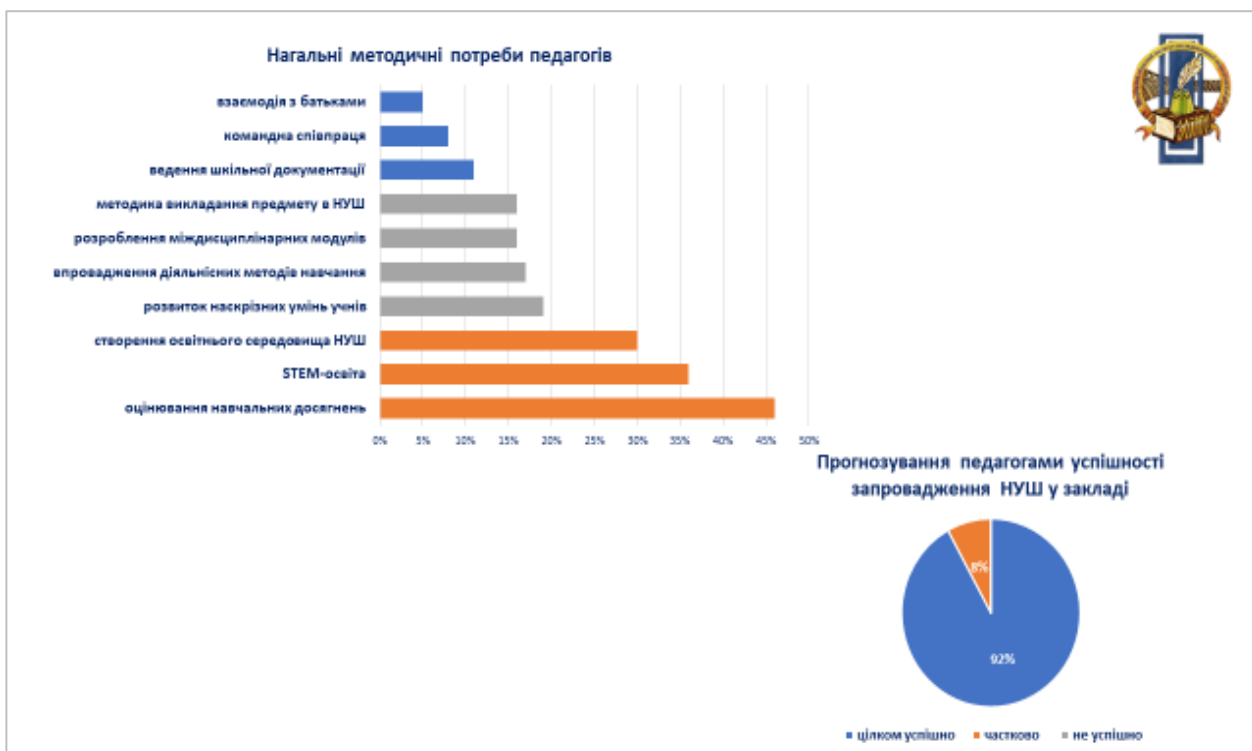

Рис. 16. Загальні результати дослідження

Рис. 17. Загальні результати дослідження

Отримані результати моніторингового дослідження стану впровадження навчально-методичного забезпечення базової середньої освіти на засадах Концепції НУШ у Запорізькій області засвідчили про *такі пріоритетні напрями діяльності* Інституту та закладів загальної середньої освіти Запорізької області, що забезпечать підвищення якості впровадження Державного стандарту базової середньої освіти:

- створення умов для безперервного професійного розвитку керівників та педагогічних працівників, їх професійної підготовки до інноваційної освітньої діяльності на всіх циклах базової середньої освіти, їх системної наставницької підтримки;

- науково-методичний супровід діяльності шкільних команд закладів загальної середньої освіти, які здійснюють підготовку, впровадження та моніторинг якості освітньої діяльності;

- науково-методичний супровід узгодження та розробки шкільної нормативної бази;

- організаційно-методичне забезпечення академічної свободи вчителя в єдності з виробленням загальних правил та підходів;

- налагодження системної різновекторної співпраці з усіма учасниками освітнього процесу, громадою, благодійними організаціями;

- презентація досвіду інноваційної освітньої діяльності на міжнародному, всеукраїнському та регіональному рівнях.

Саме зазначені напрями стали провідними як у вдосконаленні експериментальної освітньої діяльності, так і у її розгортанні в усіх закладах загальної середньої освіти Запорізької області, у реалізації Концепції НУШ, упровадженні нового Державного стандарту базової середньої освіти.